

Upplands Väsby kommun

Social- och omsorgskontoret
Individ- och familjeomsorgen
Kvalitets- och utvecklingsledare
Carin Erlandh Engman
☎ 08-590 975 10
carin.erlandengman@upplandsvasby.se

Styrdokument, policy

2019-01-21

Dnr

SN/2019:49

Strategisk plan för att motverka hemlöshet

Nivå: Socialnämnden
Antagen: Socialnämnden den 6 mars år 2019

Bakgrund och syfte

Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden är ett komplext samhällsproblem och förknippas ofta med människor som sover i trappuppgångar eller på härbärgen. De som är bostadslösa är dock ingen enhetlig grupp utan lever under mer eller mindre otrygga boendeförhållanden under olika lång tid. Riskfaktorer för hemlöshet är missbruk, psykisk eller fysisk ohälsa, arbetslöshet, ekonomisk utsatthet och våld i nära relationer. Det kan också vara att den enskilde drabbats av vräkning eller av olika skäl har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden.

Då gruppen hemlösa finns inom socialtjänstens samtliga verksamhetsområden behöver insatser och lösningar variera och vara flexibla. Bostadslösningar och stöd behöver vara målinriktade och individualiserade med hänsyn till den enskildes konkreta behov.

Strategin beskriver de mest utsatta grupperna och det arbetssätt som kommunen har för att möta behoven. Med beskrivningen, i kombination med lagstiftningens krav, är kommunens hemlöshetsstrategi att likställa med det som kan benämnas tak-över-huvudet-garanti, TÖG. En garanti föregås av en utredning. För de enskilda vars möjligheter är helt uttömda träder i praktiken en garanti i kraft och akutboende beviljas.

Hemlöshet är en komplex fråga och en strategisk plan omfattar fler delar än det konkreta arbetet inom social- och omsorgskontoret. Kommunens ansvar för planering av bostadsförsörjningen ger socialnämnden ett särskilt ansvar för att medverka och vara en aktiv part i de strategiska översiktsplaner som görs. Syftet är att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i trygga boendeförhållanden. Social- och omsorgskontoret bevakar och följer utvecklingen och de behov som utsatta målgrupper har.

Mål med en strategisk plan för att motverka hemlöshet

Det långsiktiga målet med hemlöshetsarbetet är att den enskilde får en egen bostad och egen försörjning. Arbetet med hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden ska vara inriktat på den enskildes behov och individens egna resurser, och förmågor ska tas tillvara. En strategisk plan är ett stöd för struktur och uppföljning av nämndens arbete mot hemlöshet.

Definitioner

Att vara hemlös är situationsbetingat och är inte ett kroniskt tillstånd. Upplands Väsby utgår från Socialstyrelsens definition av hemlöshet, vilken beskrivs i fyra olika situationer.

1. Akut hemlöshet, vilket innebär att en person är hänvisad till akut boende, jourboende, skyddat boende (exempelvis kvinnojour), sover utomhus eller i offentliga utrymmen.
2. Institution. Kriminalvårdsanstalt, HVB (Hem för vård eller boende), med mera, och saknar ett ordnat boende efter utskrivning.
3. En långsiktig boendelösning ordnad av kommunen, till exempel träningslägenheter eller socialt kontrakt.
4. Eget ordnat kortsiktigt boende, till exempel hos vänner, bekanta, familj eller släktingar.

Bostadslösheten i kommunen

Socialstyrelsen genomför sedan år 2005 regelbundna mätningar av hemlösheten i landet.

Senaste hemlöshetsmätningen gjordes av Socialstyrelsen våren år 2017.

Social- och omsorgskontoret gjorde år 2016 en egen mätning av hemlösheten i kommunen, som ett komplement till den nationella mätningen.

Den utveckling som Socialstyrelsen ser i sina jämförelser över tid överensstämmer väl med den fakta som framkommit vid kommunens lokala mätning år 2016.

Några punkter som kan utgöra underlag för långsiktig och strategisk planering är att:

- Antalet personer utan andra sociala problem än bostadslöshet ökar. Mer än var femte person i kartläggningen uppgavs inte ha några andra behov som föranleder stöd, insatser eller behandling, utöver boendet.
- Försörjningsstöd är den enskilt vanligaste inkomstkällan för personer i hemlöshet.
- Allt fler bor inom den sekundära bostadsmarknaden vilket främst är bostäder med sociala eller kommunala kontrakt där kommunen står för bostaden och hyr ut i andra hand.
- Personer som lever i akut hemlöshet har ökat och av dessa är det även fler som är föräldrar till barn under 18 år. Våld i nära relationer är en orsak till ökad hemlöshet för kvinnor.
- Utbudet av boendeformer för personer med psykisk ohälsa behöver utökas och varieras. För personer med psykisk ohälsa som har omfattande behov av stöd under hela dygnet finns HVB (Hem för Vård eller Boende) samt särskilt boende. För de som klarar visst mått av självständighet finns försöksboende. I dagsläget saknas en boendeform som är ett mellanting mellan HVB/särskilt boende och eget boende. Av denna anledning har en beställning för stödboende gjorts till KSB (Kontoret för samhällsbyggnad).
- Utbud och behov av olika boendeformer för äldre behöver utredas.

Kommunens utveckling av hemlöshetsarbetet

Sedan år 2006 har samarbete mellan Väsbyhem och kommunen utvecklats mycket. I takt med den ökade bostadsbristen har funktioner, struktur och gränsdragningar kommit att bli en allt större fråga för kommunen.

Den stora förändringen med Väsbyhem som den tidigare dominerande hyresvärden har också förändrats och idag finns flera hyresvärdar.

Väsbyhem har aktivt engagerat sig i de bostadssociala frågorna. Några av de nu permanenta insatserna/boendeformerna började som projekt.

Tillsammans med de insatser som idag är etablerade ser ordning och struktur ut som följer:

- Min Framtid-Kollektiv boendeform för unga män/kvinnor i behov av psykosocialt stöd.
- Vräkningsförebyggande arbete i organiserad form med tydliga uppdrag, rutiner och gemensam målsättning mellan hyresvärd och kommunen.
- Bostad Först.
- Skriftligt samverkansavtal mellan Väsbyhem AB och Upplands Väsby kommun om tilldelning av bostäder.
- Kontinuerliga möten med Väsbyhem.
- Inrättande av specifika tjänster för boendefrågor.
- Inrättande av struktur och prioriteringar för frågorna inom kommunen, i ett så kallat Boråd.
- Skriftliga riktlinjer för rätten till försöksboende.
- Väsbyhems regler för övertagande av förstahandskontrakt är mer flexibla. Idag godkänns ekonomiskt bistånd som inkomst vilket möjliggör för fler att få överta kontraktet.

Kommunens ansvar

Kommunen har, genom socialtjänsten, det yttersta ansvaret för att var och en får det stöd och den hjälp han eller hon kan behöva. Kommunen har med andra ord ett stort ansvar att motverka hemlöshet.

Socialnämnden ska verka för goda livsvillkor vad gäller till exempel arbete, utbildning och bostad. Socialnämnden har också ansvar för omsorg, service, upplysningar, råd, stöd och vård samt ekonomisk hjälp till de personer i kommunen som behöver det.

Ovanstående innebär dock inte att kommunen har ansvar för att tillhandahålla bostäder.

Rätten till bistånd för boende bedöms enligt socialtjänstlagen och/eller lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Enligt lagen finns inget generellt och utpekat ansvar för socialtjänsten att tillgodose alla medborgares behov av stadigvarande boende.

För vissa grupper specificeras dock nämndens ansvar tydligare. Det gäller exempelvis äldre människor samt personer med funktionsnedsättning. Båda dessa är grupper som kan ha omfattande hjälpbehov. De ska ha tillgång till goda bostäder på ett sätt som är anpassat efter den enskildes behov av särskilt stöd. Det kan innebära särskilt boende för äldre eller boende med särskild service för personer med funktionsnedsättning.

Även barnfamiljer utgör ett undantag. När det gäller den målgruppen är socialtjänsten skyldig att se till barnens bästa vilket ofta motiverar en vidare bedömning av kommunens skyldigheter. Detta betyder dock inte att alla barnfamiljer kan ha rätt till bostad genom kommunen men däremot att barnperspektivet utgör en extra viktig del att bevaka.

För övriga grupper krävs särskilda svårigheter att anskaffa bostad för att de ska kunna komma ifråga för bostad genom kommunen. Med detta menas svårigheter att söka bostad, inte att få bostad. De speciella svårigheterna består inte i en allmänt svår bostadsmarknad eller av att en hyresvärd kan ha en snäv uthyrningspolicy.

Den enskildes ansvar

Som grund har den enskilde alltid ett ansvar för sin situation och det är den egna förmågan att lösa sin bostadslöshet som utreds.

Akut bostadslöshet, där den enskildes egna möjligheter att lösa sin situation är helt uttömda, löses genom akutboende, oftast på vandrarhem/härbärge. Om den enskilde, efter utredning av dennes ekonomi, har egna inkomster (tillräckliga) bekostas boendet av denne. Ibland kan andra lösningar behövas och då beroende på den enskildes eventuella svårigheter eller aktuella situation. Det kan till exempel krävas ett skyddat boende eller andra särskilda hänsynstaganden beroende på till exempel psykisk ohälsa och/eller beroendeproblematik.

Så här arbetar vi för att uppnå målet

Följande strategiska områden är särskilt viktiga för socialnämndens arbete för att motverka utestängning från bostadsmarknaden.

Kartläggning av behovet av boende

En återkommande kartläggning av hemlöshet och boendebehov ger kunskap om den aktuella situationen och de kommande behovet hos social- och omsorgskontorets klienter. Mätningar kan tjäna som underlag för långsiktig planering och strategisk prioritering.

Upplands Väsby ska delta i Socialstyrelsens nationella hemlöshetsmätningar som genomförs regelbundet. Som komplement till detta ska social- och omsorgskontoret genomföra en egen mätning vartannat år med nästkommande mätning hösten år 2019.

Stöd i bostadssökande

Stöd i att söka bostad är ett behov som har uppmärksamrats alltmer. Att ge den enskilde stöd och hjälp i sökandet, var den enskilde söker och även ge möjlighet att se vilka förutsättningar som finns för att söka bostad, ökar möjligheten att hitta ett eget boende. För de klienter som i sin kontakt med socialtjänsten har behov av extra hjälp och stöd i sitt bostadssökande kan boendekonsulenter i enheten ekonomiskt bistånd bistå med information.

För de personer som till följd av psykisk ohälsa behöver stöd för att aktivt söka bostäder kan bistånd i form av boendestöd beviljas.

Förebyggande arbete för att förhindra vräkning

Social- och omsorgskontoret arbetar strukturerat och i tätt samarbete med kommunens hyresvärdar för att förebygga och förhindra vräkningar. Ett särskilt ansvar finns för att motverka vräkningar i familjer där det finns barn. Den vanligaste orsaken till vräkning är obetalda hyror varför det förebyggande arbetet i form av ekonomisk rådgivning är särskilt viktigt. Budget- och skuldrådgivningen tjänar här en viktig funktion tillsammans med de boendekonsulenter som i sitt samarbete med hyresvärdar får den första signalen om att hyresförhållandet inte fungerar.

Med uppsökande verksamhet nås nya och kända klienter i målgruppen hemlösa vilket ger både kunskap och möjlighet till erbjudande om stöd och motivation till förändring av livssituation för de mest utsatta.

Försöksboende som bistånd

Personer som kan komma ifråga för försöksboende i Upplands Väsby kommun är de som av olika skäl har hamnat utanför den ordinarie bostadsmarknaden. Följande målgrupper kan bli aktuella:

- Ungdomar som har varit placerade av socialtjänsten där kommunen har ett särskilt ansvar enligt Socialtjänstlagen.
- Rehabiliterade personer med beroendeproblematik.
- Personer som utifrån ett barnperspektiv och i ett extraordinärt läge är i behov av försöksboende.
- Flyktingar som anvisas plats för bosättning i kommunen via Arbetsförmedlingens eller Migrationsverkets försorg.

- Personer 18 år och äldre med diagnostiserade långvariga och allvarliga psykiska funktionsnedsättningar, som medför omfattande svårigheter att klara den dagliga livsföringen.

För att få en effektiv genomströmning av bostäder där fler når målet om att kunna få ett eget förstahandskontrakt eller annat tryggt boende, behöver social- och omsorgskontoret erbjuda såväl stöd som kontroll för att den enskilde ska efterleva den plan som finns för att nå målet om eget kontrakt. Den individuella planen ska överensstämma med de krav och förutsättningar som hyresvärden har för att möjliggöra ett övertagande av ett hyresavtal. Flexibla lösningar från hyresvärden har stor betydelse för att nå målet om övertagande av kontrakt där det sociala ansvaret behöver sträcka sig utanför det sociala arbetet inom social- och omsorgskontoret.

Statliga stimulansmedel har från januari år 2019 möjliggjort projektanställningar av boendevägledare med uppdrag att öka stöd och kontroll i kommunens försöksboenden. På så sätt hoppas verksamheten på en ökad omsättningen i det antal försöksboenden som kommunen förfogar över. Fler kan då erbjudas försöksboende och de som kan överta hyresavtal kan avsluta sin kontakt med socialtjänsten.

Samverkan

Boendefrågor är en vid fråga och kräver såväl externt som internt samarbete. En samsyn skapar goda förutsättningar för bättre levnadsvillkor för de målgrupper som är berörda. Det redan beskrivna samarbetet med kommunens alla hyresvärdar behöver fortsätta i den sedan längre etablerade struktur som finns.

Andra viktiga samarbetspartners är Kronofogdemyndigheten och kommunens budget- och skuldrådgivning samt de delar av Vägval Vuxen som ansvarar för olika former av arbetsmarknadsåtgärder med mål om egen försörjning.

Barnperspektivet

Ett av social- och omsorgskontorets skyldigheter är att säkerställa att barn och unga inte far illa. Barnperspektivet ska alltid beaktas när kontoret arbetar för att motverka hemlöshet. I utredningar, bedömningar och beslut ska det tydligt framgå på vilket sätt barnperspektivet har beaktats och vilka konsekvenser ett visst beslut ger barnet.

Arbete och sysselsättning

Socialstyrelsen beskriver i sin kartläggning, vilket även social- och omsorgskontoret konstaterar, att ytterst få av gruppen hemlösa personer försörjer sig genom lönearbete. Istället är ekonomiskt bistånd den vanligaste inkomstkällan. Initiativ som leder till att personer blir självförsörjande är en viktig del i det långsiktiga arbetet mot hemlöshet. Åtgärder som leder till återintegrering på arbetsmarknaden har därför en del i det strategiska hemlöshetsarbetet.

Brukarinflytande

Social- och omsorgskontoret har sedan år 2017 ökat sin ambition när det gäller brukarinflytande. I arbetet för att motverka utestängning från bostadsmarknaden är delaktighet och inflytande från brukare av stor vikt. Hemlösas synpunkter utgör viktigt kunskap för utformande av stöd och insatser.

Kontoret fortsätter att under år 2019 undersöka former för arbetet med ökat brukarinflytande.

Målgruppsbeskrivning

Som redan beskrivet så är definitionen av hemlöshet mångfacetterad och så även målgrupperna som ryms inom begreppet. En uppdelning är gjord för att beskriva hur social- och omsorgskontoret arbetar med de grupper för vilka socialnämnden har ett särskilt ansvar. Dessa står särskilt beskrivna i socialtjänstlagens femte kapitel.

Uppdelningen utesluter inte att enskilda personer kan tillhöra flera målgrupper samtidigt. Exempelvis kan en person med komplex problematik i form av missbruk- och/eller fysisk/psykisk ohälsa även vara akut hemlös.

Akut hemlösa

Akut hemlösa är personer som är hänvisade till akuta boendelösningar som exempelvis härbärgen, akutboende, camping, vandrarhem eller som alternativt sover ute. En del personer är akut hemlösa en kortare tid medan andra lever under dessa omständigheter under längre perioder.

Mål och arbetssätt för målgruppen

Antalet akut hemlösa ska minska och tiden i akutboende ska minimeras.

En person i akut hemlöshet erbjuds, efter utredning, alltid tak över huvudet, följt av en plan för att nå en mer stadigvarande boendesituation. Den rutin som följs är att den som är akut hemlös i regel beviljas akut boende. Det hör till undantagen att den enskilde får avslag på sin ansökan. Exempel kan vara när en akutboendeplats som tidigare har beviljats inte utnyttjats eller om utredning visar att den enskilde har möjlighet till annat boende.

Den uppsökande verksamhet som bedrivs syftar till att etablera kontinuerlig kontakt med socialtjänsten.

Barnfamiljer med osäkra boendeförhållanden

Familjer med barn som lever under osäkra boendeförhållanden kan delas upp i två grupper. En grupp består av familjer som har blivit avhysta eller är avhysningshotade från en lägenhet. Den vanligaste orsaken till detta är hyresskulder.

Den andra gruppen består av nyanlända familjer som aldrig har etablerat sig på den ordinarie bostadsmarknaden. Skälen för det är avsaknad av inkomster, kötid och referenser. Denna grupp lever i hög utsträckning i andrahands- och inneboendekontrakt.

Mål och arbetssätt för målgruppen

Vräkningar i barnfamiljer ska minimeras.

Barnfamiljer i akuta boendelösningar ska undvikas. Barnperspektivet ska alltid beaktas och särskilt utredas.

Samarbetet med hyresvärdar och Kronofogdemyndigheten följer en tydlig struktur och rutin. Ekonomisk rådgivning och förslag på lösningar och uppföljning tas fram av boendekonsulent i samarbete med berörda.

Våldsutsatta

Kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Boendesituationen behöver i dessa ärenden ofta utredas och behov av skyddat boende kan uppstå. För att lösa det akuta behovet av skydd kan kvinnojoursboende nyttjas. För en långsiktig planering kan flera alternativ behövas.

Mål och arbetssätt för målgruppen

Samarbete med andra kommuner och hyresvärdar ska användas i flexibla och individuella lösningar där barnperspektivet alltid ska beaktas och särskilt utredas.

Hemlösa med komplex problematik i form av missbruk och/eller psykisk ohälsa

Gruppen består både av de som är akut hemlösa och de som har någon form av stadigvarande boende i längre placeringar på till exempel SIS-institution (Statens Institutionsstyrelse), stödboende inom socialtjänsten, HVB (Hem för vård eller boende) eller kriminalvårdsanstalt. Samtidiga insatser i fungerande vårdkedjor från flera huvudmän har stor betydelse för det långsiktiga arbetet med målgruppen.

Mål och arbetssätt för målgruppen

Antalet hemlösa personer med komplex problematik i akuta boendelösningar ska minimeras.

Bostad Först-modellen med riktat och individuellt stöd är införd i kommunen och fortsätter att utvecklas. Modellen innebär att bostaden ges som en första insats och hålls fränkopplad från behandlingsinsatser. Individuellt stöd och behandling kan erbjudas men är inget krav.

Nyanlända

Bosättningslagen som trädde i kraft i mars år 2016 ger kommunen har en skyldighet att ordna med mottagandet av nyanlända. Skyldigheten innebär att kommunen under etableringstiden av två år ska kunna erbjuda boende.

Mål och arbetssätt för målgruppen

Kommunen ska genom internt och externt samarbete med andra huvudmän tillse att nyanlända når målet om tryggt boende inom etableringstiden två år.

Unga vuxna

Unga människor har generellt svårt att uppfylla kraven på bostadsmarknaden på grund av korta kötider och begränsade ekonomiska förutsättningar.

Grupper av unga som löper en större risk att hamna i en situation av hemlöshet är de som av olika skäl inte kan bo kvar hemma, ensamkommande flyktingbarn, unga med missbruk- och eller psykisk ohälsa samt de som har varit föremål för tidigare insatser från socialtjänsten.

Mål och arbetssätt för målgruppen

Hemlösa unga vuxna i akuta boendelösningar ska undvikas och en långsiktig planering ska göras i ett tidigt skede.

Det interna samarbetet säkerställer att den unges kontakt med socialtjänsten etableras.

Min Framtid- kollektivt lägenhetsboende med psykosocialt stöd fortsätter att utvecklas.

Äldre hemlösa

Äldre, från 65 år, med missbruks- och/eller psykiatrisk problematik, kan av åldersskäl vara extra utsatta.

Att vara äldre kan vidare, även om man har ekonomiska medel, leda till hyresskulder på grund av tappad förmåga.

Mål och arbetssätt för målgruppen

Planering för de över 65 år med komplex problematik ska göras i samverkan mellan enheterna inom social- och omsorgskontoret.

Personer över 65 år, med avhysningshot eller verkställd avhysning, utreds utifrån individuella behov och förmågor och bör i möjligaste mån inte hänvisas till otrygga akuta boendelösningar.

Uppföljning av den strategiska planen

Presentation av det arbete som bedrivs ska följas upp. Detta görs på olika sätt. En del av det arbete som bedrivs utvärderas i verksamheternas ordinarie verksamhetsberättelse, andra delar följs upp i de egenkontrollplaner som görs årligen. Genom analys av resultat kan vi mäta hur väl vi lever upp till den strategiska plan som finns för att motverka utestängning från bostadsmarknaden.

Av särskild vikt är arbetet med att kartlägga och följa upp antalet barnfamiljer som befinner sig i någon form av hemlöshet, i syfte att analysera och hitta verksamt stöd och insatser för målgruppen.